

حکم نهایی، غیرنهایی و حکم قطعی و غیرقطعی چه ویژگی هایی دارند؟

علیرغم اینکه فرض بر این است که احکام صادر شده توسط دادگاه ها به شکل صحیح و قانونی صادر شده اند ...

علیرغم اینکه فرض بر این است که احکام صادر شده توسط دادگاه ها به شکل صحیح و قانونی صادر شده اند ، اما در مقررات قانونی ، برای اطمینان از اینکه احکام صادر شده توسط دادگاهها مطابق موازین قانونی صادر شده اند ، امکان رسیدگی مجدد در خصوص آنها پیش بینی شده است . احکامی که از دادگاه ها صادر می شوند را می توان به احکام قطعی و احکام غیر قطعی تقسیم بندی کرد . شناخت احکام قطعی موضوع مهمی است ؛ بدلیل اینکه اصولاً احکامی که قطعی شده اند لازم الاجرا می باشند .

حکم قطعی چیست؟

یکی از انواع احکام صادر شده توسط دادگاه ها را می توان احکام قطعی و احکام غیر قطعی دانست . عموماً حکم قطعی به حکمی گفته می شود که دیگر امکان تغییر در مفاد آن وجود ندارد و به همین لحاظ ، لازم الاجراست . این مفهوم عرفی از احکام قطعی به معنای حقوقی آن نزدیک است . در قانون برای تشخیص حکم قطعی از حکم غیر قطعی ، ملاکی ارائه شده است که این ملاک در خصوص این است که آیا می شود از آن حکم صادر شده با استفاده از طرق عادی شکایت از آراء دادگاه ها یعنی واخواهی و تجدیدنظر شکایت کرد یا خیر . اگر با طرق عادی شکایت از آراء دادگاه ها نتوان از حکم صادر شده شکایت کرد ، آن حکم قطعی است و اگر بتوان از آن شکایت کرد ، حکم غیر قطعی است .

به بیان دیگر ؛ حکم قطعی حکمی است که قابل هیچ یک از طرق عادی شکایت (واخواهی و تجدیدنظر خواهی) نباشد .

با توجه به این ملاک ، حکم حضوری صادر شده از دادگاه عمومی یا انقلاب در دعاوی مالی که خواسته آن بیشتر از سه میلیون ریال نباشد ، از آنجا که قابل تجدید نظر و واخواهی نیستند ، حکم قطعی محسوب می شوند . احکام حضوری صادر شده از دادگاه تجدیدنظر استان نیز به همین خاطر قطعی اند .

بعلاوه موارد مذکور که امکان طرق شکایت عادی نداشتند ، در مورد برخی از احکام امکان اقدام از طرق شکایت عادی وجود دارد ، اما به دلیل اینکه خواهان در مهلت تجدید نظر خواهی و واخواهی اقدام نکرده است ، این حق از او سلب می شود و بدلیل اینکه دیگر نمی شود خارج از مهلت اقدام به این کار کند ، حکم قطعیت می یابد .

فایده مهمی که تقسیم بندی احکام صادر شده از دادگاه ها به احکام قطعی و احکام غیر قطعی دارد این است که علی الاصول احکامی که قطعیت یافتند لازم الاجرا می باشند . حکم نهایی و تفاوت آن با حکم غیر نهایی

یکی از انواع احکام صادر شده از دادگاه ها، احکامی است که بطور نهایی صادر می شوند و یا اینکه در شرایطی تبدیل به حکم نهایی می شوند. در مقابل احکام نهایی، احکام غیر نهایی قرار دارند. تفاوت این دو دسته از احکام در خصوص فرجام خواهی از آن ها است. بر این اساس حکم نهایی شامل موارد زیر است:

مورد اول، حکمی که در دیوانعالی کشور، قابل فرجام خواهی نباشد، حکم نهایی محسوب می شود.

مورد دوم، حکمی که در دیوانعالی کشور از آن فرجام خواهی شده باشد و در دیوانعالی کشور ابرام (تأیید) شده باشد، از آن جهت که دوباره قابل فرجام خواهی نیست، حکم نهایی به شمار می رود.

مورد سوم، احکامی که از دادگاه بدوی (نخستین)، یا دادگاه تجدیدنظر صادر شده باشد، اما قابل فرجام خواهی در دیوانعالی کشور نباشد نیز جزء احکام نهایی اند.

مورد چهارم، در صورتی که احکام صادر شده قابل فرجام خواهی در دیوانعالی کشور باشند، اما در مهلت مقرر برای

فرجام خواهی، درخواست فرجام از آن ها نشده باشد نیز حکم نهایی اند.

موارد مذکور، به بررسی موارد حکم نهایی اختصاص داشت. در غیر از موارد مذکور، حکم غیر نهایی است. فایده تقسیم بندی احکام به احکام نهایی و احکام غیر نهایی این است که در برخی از موارد، حکم در صورتی قابل اجراء می شود که حکم نهایی شده باشد. برای مثال، حکم مقرر در ماده ۲۲ قانون ثبت اسناد و املاک کشور.

ماده ۲۲ قانون ثبت بیان می‏ دارد:

«همین که ملکی مطابق قانون در دفتر املاک به ثبت رسید، دولت فقط کسی را که ملک به اسم او ثبت شده و یا کسی را که ملک مزبور به او منتقل گردیده و این انتقال نیز در دفتر املاک به ثبت رسیده یا این که ملک مزبور از مالک رسمی ارثا به او رسیده یا اینکه ملک مزبور از مالک رسمی ارثاً به او رسیده باشد، مالک خواهد شناخت. در مورد ارث هم ملک وقتی در دفتر املاک به اسم وراث ثبت می‏ شود که وارث و انحصار آن ها محرز و در سهم الارث بین آن ها توافق بوده و یا در صورت اختلاف حکم نهایی در آن باب صادر شده است».